

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY GVARDIYASI TIZIMIDA JAMOAT
XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH FAOLIYATIDA QO'LLANILADIGAN ELEKTROSHOK
QURILMALARI**

Axmadxonov Afzaliddin Abduvosi O'g'li

Annotatsiya: *Maqolada Milliy Gvardiya tizimida Jamoat Xavfsizligini ta'minlash faoliyatida qo'llanilayotgan elektroshok qurilmalarining dizayn xususiyati, foydalanish jarayonidagi avzal turlari haqida so'z boradi. Elektroshok qurilmalari tuzilishi jihatida ham o'ziga xoslikni qamrab olgan va ular haqida ushbu maqolada batafsil bilishimiz mumkin.*

Kalit so'zlar: *ELEKTR SHOKER, "BTER" o'q katriji, - "Snayper" to'plamidagi havo "M-140" PISTOLETI, Scorpion 500-A, KSS, Metall plitalar.*

„O'zbekiston respublikasi milliy gvardiyasi to'g'risida“ Qonunchilik palatasi tomonidan 2019-yil 12-noyabrda qabul qilingan. Senat tomonidan 2019-yil 14-dekabrda ma'qullangan

Qonunga ko'ra, 5-bob. Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchilari (xodimlari) tomonidan jismoniy kuch ishlatish, maxsus vositalarni, o'qotar qurolni qo'llash, tashkilotlarning va fuqarolarning transport vositalaridan foydalanish

30-modda. Maxsus vositalarni qo'llash Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchilari (xodimlari) maxsus vositalarni: fuqaroga yoki Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchisiga (xodimiga) qilingan hujumni qaytarishda; jinoyatga yoki ma'muriy huquqbuzarlikka barham berishda;

Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchisiga (xodimiga) qarshilik ko'rsatilishiga barham berishda; jinoyatni sodir etishi chog'ida yoki uni sodir etganidan keyin darhol ko'rib qolingan, yashirinishga urinayotgan shaxsni ushlashda; qurolli qarshilik ko'rsatishi mumkin bo'lgan shaxsni ushlashda; ushlab turilgan shaxslarni olib borish va qo'riqlashda, shuningdek qochishga urinishini, atrofdagilarga yoki o'ziga zarar yetkazishini bartaraf etish maqsadida; zo'ravonlik ushlab turilgan shaxslarni, egallab olingan binolarni, xonalarni, inshootlarni, transport vositalarini va yer uchastkalarini ozod qilishda; fuqarolarning hayoti va sog'lig'iga, jamoat xavfsizligiga tahdid soluvchi ommaviy tartibsizliklarga hamda boshqa g'ayrihuquqiy xatti- harakatlarga chek qo'yishda; haydovchisi Milliy gvardiya harbiy xizmatchisining (xodimining) to'xtash to'g'risidagi talabini bajarmagan transport vositasini to'xtatishda; jinoyatlar yoki ma'muriy huquqbuzarliklar sodir etayotgan yoxud sodir etgan shaxslarni aniqlashda; muhofaza qilinadigan obyektlarni himoya qilishda, g'ayrihuquqiy xatti-harakatlarni sodir etayotgan fuqarolar guruhlarining harakatlanishini to'sib qo'yishda qo'llash huquqiga ega.

Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchilari (xodimlari) quyidagi maxsus vositalarni:

a) rezina tayoqlarni, shikastlantiruvchi qurolni, qo'lkishanlarni yoki boshqa bog'lash vositalarini, elektroshok qurilmalarini, ta'sirlantirish xususiyatiga ega bo'lgan vositalarni, xizmat hayvonlarini quyidagi hollarda: fuqaroga yoki Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchisiga (xodimiga) qilingan hujumni qaytarishda; jinoyatga barham berishda;

Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchisiga (xodimiga) qarshilik ko'rsatilishiga barham berishda;

Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchisiga (xodimiga) qarshilik ko'rsatilishiga barham berishda; jinoyatni sodir etishi chog'ida ko'rib qolingan yoki uni sodir etganidan keyin darhol yashirinishga urinayotgan shaxsni ushlashda; qurolli qarshilik ko'rsatishi mumkin bo'lgan shaxsni ushlashda; zo'rlik bilan ushlab turilgan shaxslarni, egallab olingan binolarni, xonalarni, inshootlarni, transport vositalarini va yer uchastkalarini ozod qilishda; muhofaza qilinadigan obyektlarni va shaxslarni himoya qilishda; g'ayrihuquqiy xatti-harakatlar sodir etayotgan fuqarolar guruhlarining harakatlanishini to'sishda;

b) maxsus bo'yovchi va markirovka qiluvchi vositalar, muhofaza qilinadigan obyektlarni (hududlarni) va shaxslarni himoya qilish, g'ayrihuquqiy xatti-harakatlar sodir etayotgan fuqarolar guruhlarining harakatlanishini to'sish vositalarini quyidagi hollarda: muhofaza qilinadigan obyektlarni va shaxslarni himoya qilishda; g'ayrihuquqiy xatti-harakatlar sodir etayotgan fuqarolar guruhlarining harakatlanishini to'sishda;

v) chalg'itma ta'sir ko'rsatuvchi nur-tovush moslamalarini quyidagi hollarda: zo'rlik bilan ushlab turilgan shaxslarni, egallab olingan binolarni, xonalarni, inshootlarni, transport vositalarini va yer uchastkalarini ozod qilishda; muhofaza qilinadigan obyektlarni va shaxslarni himoya qilishda; g'ayrihuquqiy xatti-harakatlar sodir etayotgan fuqarolar guruhlarining harakatlanishini to'sishda;

g) zirhli mashinalar, maxsus mashinalar, suv bilan zarba beruvchi mashinalar va katerlarni quyidagi hollarda: qurolli qarshilik ko'rsatishi mumkin bo'lgan shaxsni ushlashda; zo'rlik bilan ushlab turilgan shaxslarni, egallab olingan binolarni, xonalarni, inshootlarni, transport vositalarini va yer uchastkalarini ozod qilishda; davlat hokimiyati va huquq-tartibot organlari vakillariga nisbatan kuch ishlatish bilan bog'liq ommaviy tartibsizliklarga hamda ruxsat etilmagan mitinglarga chek qo'yishda qo'llash huquqiga ega.

Milliy gvardiyaning harbiy xizmatchilari (xodimlari) ushbu Qonunda o'qotar qurolni qo'llash ruxsat etilgan barcha hollarda maxsus vositalarni qo'llash huquqiga ega.

Homiladorlik belgilari sezilib turgan ayollarga, nogironlik belgilari ko'rinib turgan shaxslarga hamda yoshi aniq ko'rinib turgan yoki ma'lum bo'lgan voyaga yetmaganlarga nisbatan maxsus vositalarni, shu jumladan shikastlantiruvchi qurolni qo'llash ta'qiqlanadi, bundan ularning qurolli qarshilik ko'rsatganligi yoki

fuqarolarning yoxud Milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining (xodimlarining) hayoti va sog'lig'iga haqiqatda tahdid etib, guruh bo'lib hujum qilganligi hollari mustasno.

Odamning boshiga, bo'yniga, o'mrov suyagiga, qorniga, jinsiy a'zolariga, yurak sohasiga rezina tayoq bilan zarbalar berish taqiqlanadi, bundan odam qurolli qarshilik ko'rsatganligi yoki fuqarolarning yoxud Milliy gvardiya harbiy xizmatchilarining (xodimlarining) hayoti va sog'lig'iga haqiqatda tahdid etib, guruh bo'lib hujum qilganligi hollari mustasno.

Milliy gvardiya ta'minotida turgan maxsus vositalarning ro'yxati O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan tasdiqlanadi.

ELEKTR SHOKER - "Snayper" to'plamidagi havo "M-140" PISTOLETI.

Elektroshok qurilmasi keng imkoniyatlar bilan jihozlangan. Shokerga qo'shimcha ravishda, katrijlar to'plami kiradi. Yashirin tashish uchun qulay, xavfsizlik xodimlari orasida mashhur. O'zgartirishlar va zarbalar to'plamlari: "Snayper" 3 ta qo'shimcha katrij o'rnatish mumkin.

Oziqlanishi: batareya

Quvvat manbai: Li-Pol batareya

Shakli: to'pponcha

Korpus materiali: ABS plastik

Og'irligi (qadoqsiz), g: 250±30

AIR "M-140" ESHQ qulay va ixcham modeldir. Ushbu qurolni ichki cho'ntakda, sumkada, g'ilofda yoki oddiygina kamaringizda olib yurish mumkin.

Ushbu qurol turli xil qiyin vaziyatlarda yordam beradi. AIR "M-140" kontaktda ham, masofada ham samarali ishlaydi. Yuqori kuchlanish tufayli zarba oqimi hatto qalin qishki kiyimlarga ham kirib borishi mumkin. To'pponchadan o'q uzish.

Har qanday qurol otish uchun o'q-dorilarga muhtoj. To'pponcha uchun bular katrijlar.

"BTER" o'q katriji.

Elektr zaryadsizlanishini tashish bloki (BTER) kontaktli (otish) elektroshok qurilmasining bir qismi sifatida ishlatiladi va elektroshok moslamasining yuqori kuchlanishli ta'sirini 4,5 metrgacha bo'lgan masofaga uzatish uchun mo'ljallangan

Elektroshok qurilmasidagi "Ishga tushirish" tugmachasi bosilganda katrijdan huquqbuzar tomon yuqori tezlikda, 4,5 metrgacha bo'lgan masofada similar orqali elektr ta'sir yuboriladi.

Elektrodlar nishonga yopishganidan so'ng, simlar orqali elektr impulsini yuborib, xuddi shu tugmani bosish kifoya.

Tanaga bosilgan elektrodlardan uzoqlashish va shu bilan elektr zanjirini buzish mumkin emas, elektrodlar kiyimga mahkam yopishadi.

O'q otish moslamalari kontaktli qurilmalardan patronni o'rnatish uchun shovqin qurolining boshida o'rnatish rozetkasining mavjudligi bilan farq qiladi.

Elektroshok qurilmasining jangovar elektrodleri orasidagi rozetkaga o'rnatiladi va elektrodlerga tegguncha soat yo'nalishi bo'yicha aylanadi. Patron qurilmaning elektrodleri orasidagi yoyning o'tishi bilan ishga tushiriladi.

Patron o'tkazuvchi simlar va garpunlarni o'z ichiga oladi, ular elektroshok qurilmasining tugmasi bosilganda nishonga otiladi. Ob'ektga maksimal masofa 4-5 metrdan oshmasligi kerak. Qurilmani 1 metrdan kam masofada ishlatish qat'iyan man etiladi!

Katrij bir martalik va uni qayta tiklash mumkin emas. Dushman elektr toki urishini olgandan so'ng, patronni rozetkaga soat miliga teskari burab, elektrodlerden olib tashlash orqali olib tashlanadi.

Rasmga olingandan so'ng qurilmaga qayta katrij o'rnatish yoki uni kontaktli elektroshok qurilmasi sifatida ishlatish mumkin.

O'lchamlari va vazni:

Uzunligi: 70 ± 1 mm

Kengligi: 45 ± 1 mm

Balandligi: 15 ± 1 mm

Og'irligi: $0,045 \pm 0,005$ kg

KSS yorug'lik va ovozli signal patroni bir yoki bir nechta raqiblarni oldindan disorientatsiya qilish (hayratlantirish, ko'r qilish) uchun mo'ljallangan.

Ko'chadagi xizmat vaqtida ko'pincha bir nechta raqiblar bo'lishi mumkin bo'lgan vaziyat yuzaga keladi. Bunday holda, hatto otish qurolidan foydalanish qiyin bo'lishi mumkin. Bunday holatlar uchun Mart kompaniyasi yangi "KSS" yorug'lik va ovozli patronni chiqardi.

Patron o'q otuvchi qurolning bir qismi sifatida ishlatiladi. Bir yoki bir nechta raqiblarni oldindan disorientatsiya qilish (pisixologi ta'sir, ko'r qilish) uchun mo'ljallangan.

Otilganda, bu patron kuchli chaqnash hosil qiladi, bu hujumchini ko'r qiladi. Bundan tashqari, otilgan paytida juda baland ovoz paydo bo'ladi.

Katrijdan foydalanilgandan keyin keyingi foydalanish uchun patronni olib tashlash shart EMAS.

Texnik xususiyatlari

Mahsulot materiali Plastik;

Maqsad: tartibbuzarni ko'r va kar qilish;

Ovoz bosimi darajasi: 135 dB dan oshmaydi.

Uzunligi: $44,5 \pm 1$ mm

Kengligi: $28,5 \pm 1$ mm

Balandligi: 15 ± 1 mm

Og'irligi: $0,013 \pm 0,002$ kg dan oshmaydi.

O'q uzish uchun katrijdan foydalaniladi, katrij 4,5 metrgacha bo'lgan masofaga zarba oqimini uzatadi. Tartibbuzarni yaqinlashishiga imkon bermasdan elektr ta'sir ko'rsatish mumkin.

Kuchli yorug'lik va ovozli katrij psixologik ta'sir uchun mo'ljallangan. Patron ham tartibbuzarlarni, ham qarovsiz itlarni ko'r va kar qiladi.

AIR M-140 to'pponchasini oldindan o'rnatilgan katrij bilan olib yurish mumkin. Bundan tashqari, barrel ostida boshqa, zaxira, kartrijni o'rnatish uchun o'rnatish moslamasi mavjud. Ushbu model xavfsizlik xizmati xodimlarining istaklari va tavsiyalarini inobatga olgan holda ishlab chiqilgan. Shuning uchun shoker boshqa modellardan nafaqat asl shaklida, balki kengaytirilgan qo'shimcha variantlar to'plamida ham farqlanadi:

Lazer nishon belgisi - otish paytida nishonga olishni osonlashtiradi; Display otilgan o'qlar soni va batareyaning zaryadlash darajasi haqidagi ma'lumotlarni ko'rsatadi; LED chirog'i yoritilishi.

Kuchli shovqinli qurol - AIR "M-140" to'pponchasi

Quvvat manbai sifatida Li-Pol batareyasi qo'llaniladi. Batareyani yiliga bir marta (agar shoker ishlatilmagan bo'lsa) yoki har bir intensiv foydalanishdan keyin zaryad qilish kerak.

Scorpion 500-A

Elektroshok qurilmalarining korpusi og'ir tolali shishadan yasalgan va har qanday kuchli zarbaga bardosh bera oladi. Shokerdan masofadan foydalanish mumkin va uning o'lchami elektr zaryadining ta'sirini tayoqning kuchli zarbasi bilan to'ldirishga imkon beradi.

(Scorpion-500-A)ning xarakteristikalarini fuqarolik qurollari uchun ruxsat etilgan maksimal quvvat darajasiga to'g'ri keladi. Qo'riqchi batareyaning zaryad darajasini kuzatish uchun indikatorga ega.

"Scorpion-500A" amortizatorlari uchun chirog'li nozul-sirena, "KB-107-350" katta g'ilof Kartrij qutisi, Ni-MH batareyasi uchun zaryadlovchi, Ni-MH batareyalari "Scorpion-500-A" amortizatorlar uchun chiroq moslamasi, "Scorpio-500-A" amortizatorlar uchun signal patroni, "Scorpio- 500-A" amortizatorlari uchun masofaviy kartrij.

"Scorpion 500 A" Xarakteristikasi

Operatsion printsipti (tortishish / kontakt): Kontaktli tortishish

Quvvat manbai: Batareya

Shakli:silindr

Uzunligi: 550±5 mm.

Diametri: 52,5±1 mm.

Quvvat: 3 Vt.

Kuchlanish: 90 000 V.

Tavsiya etilgan ta'sir qilish vaqti: 0,8 sek.

Shokdan tiklanishning o'rtacha davomiyligi: 10 daqiqa.

Kiyimning kirish qalinligi: 17 mm.

Korpus materiali: zarbaga chidamli shisha tolali

Og'irligi (qadoqsiz): 750 ± 20 g.

Elektroshok qalqonning o'lchamlari.

QO'SHIMCHA XUSUSIYATLAR

1) Elektroshok qalqoni mobil politsiya va politsiya bo'linmalarini tezkor boshqarish uchun GLONASS/GPS tizimi bilan jihozlanishi mumkin. Qalqonlarning ishlashi va jangchilarning joylashuvi haqidagi ma'lumotlar axborot-tahlil markaziga uzatiladi. Bu operatsion vaziyatni baholashning aniqligini, boshqaruv qarorlarini qabul qilish va ularning bajarilishini nazorat qilish samaradorligini

2) O'natilgan video kuzatuv tizimi.

3) "Toshbaqa", "Devor" jangovar tuzilmalarini qurish uchun mahkamlagichlarni o'rnatish imkoniyati.

DIZAYN XUSUSIYATLARI

- Elektroshok qalqoni zarbaga chidamli shaffof polikarbonat himoya panelidan iborat bo'lib, u optimal ko'rinishni ta'minlaydi va sovuq po'latdan va qo'lbola ko'cha qurollaridan zarbalardan samarali himoya qiladi.

- Panelga muhr bilan qalqon shassisi o'rnatilgan bo'lib, shassi va qalqon paneli orasidagi bo'shliqni namlik va changdan himoya qiladi.

Shassi g'alayonlar paytida olomon bosimi ostida zarbalarni susaytiradigan va jarohatlardan himoya qiluvchi jangchilarning elkalari va bilaklarini himoya qiluvchi yostiq bilan jihozlangan. Jangchining qo'lidagi qalqonni mahkamlash uchun sozlanishi tasma ishlatiladi.

- Mahsulot tutqich yordamida ushlab turiladi. Tutqichda elektr toki zarrachasini qo'lda faollashtirish tugmasi va patronlarini ishga tushirish tugmasi mavjud.

- Shassida boshqaruv tizimining korpusi mavjud bo'lib, uning ustiga pastki tutqich o'rnatilgan bo'lib, bu sizga mahsulotga qo'shimcha kuch qo'llash imkonini beradi.

- Modulli dizayn PSShS kartrijlari va zaryadsizlangan batareyalarni qayta zaryadlash uchun tezda almashtirish imkonini beradi.

Boshqarish qulayligi: kommutatorning funktsionalligini sozlash va nazorat qilish kommutatorning tizim blokida joylashgan kalitlar va aylanma selektorlar orqali amalga oshiriladi.

- Tutqichli boshqaruv tizimi tizimli ravishda yangi polikarbonat panelga qayta o'rnatilishi mumkin bo'lgan yagona blokni tashkil qiladi.

Xulosa

Metall plitalar- Elektr toki ob'ektga qalqonning yuqori yarmida vertikal ravishda joylashgan tor metall plitalar orqali uzatiladi. Plitalar orasidagi masofa GOST R 50940-96 ga to'g'ri keladi va 40 mm.

Amortizator qo'lda, avtomatik rejimda yoki "Fence" rejimida ishlashi mumkin.

Qo'lda ishga tushirish rejimida tutqichdagi boshqaruv tugmachasini bosganingizda, qalqonning boshqaruv elektrodleri o'rtasida ko'rinadigan, barqaror elektr zaryadsizlanishi paydo bo'ladi. Boshqarish tugmasi bo'shatilganda, tushirish to'xtaydi.

Amortizatorni avtomatik ravishda ishga tushirish boshqaruv panelidagi "AVTO" bilan ko'rsatilgan. Ushbu rejimda tutqichdagi tushirish tugmachasini bosish 30 soniya davomida ishlash-pauza rejimida (1 sek - 1 sek) uzluksiz ishlash tsiklini boshlaydi.

"Fence" rejimidan tajovuzkor huquqbuzarlarga psixologik ta'sir ko'rsatish sifatida samarali foydalanish mumkin. Ushbu rejimda elektr toki uruvchi qismida boshqaruv elektrodleri o'rtasida yuqori kuchlanishli oqim paydo bo'ladi. Bu vaqtda jangovar elektrodlerga ham yuqori kuchlanish qo'llaniladi va nishon jangovar elektrodlerga yaqinlashganda, unga elektr toki urishi ta'minlanadi.

"Fence" rejimidagi elektroshok desarij qurilmasi tushirish-pauza rejimida uzluksiz ishlaydi. Bunday holda, tushirish muddati boshqaruv panelidagi tugma yordamida o'zgartirilishi mumkin.

"AVTO" va "Fence" rejimlarida yuqori tutqichdagi tushirish tugmachasini bosish zarba chiqarishni faollashtiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xoshimov F.A., Taslimov A.D. Energiya tejamkorligi asoslari. O 'quv qo'llanma. - T.: Vneshinvestrom, 2014.
2. Karimov X.G., Rasulov A.N., Taslimov A.D. Elektr tarmoqlari va tizimlari. O'quv qo'llanma. T.: Tafakkur qanoti, 2015.
3. Karimov R.CH., Rafikova G.R. Elektr xavfsizligi asoslari. O 'quv qo'llanma. T.: Spektrum media, 2015